

บทที่ 4

ผลทางกฎหมายของสัญญากิจการร่วมค้าที่ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายห้างหุ้นส่วน

เนื่องจากว่า กิจการร่วมค้า เป็นคดีที่มีความหมายไม่แน่ชัดดังกล่าวแล้วในบทที่ 1 ดังนั้นในการใช้กฎหมายจึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี หากสัญญากิจการร่วมค้ากรณีใดมีลักษณะ เข้าตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายห้างหุ้นส่วน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาที่ต้อง เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าว แต่ในกรณีที่สัญญากิจการร่วมค้ากรณีใดมีลักษณะ ไม่เข้าตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายห้างหุ้นส่วน มีปัญหาว่า สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของคู่สัญญาจะต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายในเรื่องใด ในบทนี้จะแยกพิจารณาทั้งสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญา และสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างคู่สัญญากับบุคคลภายนอก

4.1 สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างผู้ร่วมค้า

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงความเกี่ยวพันระหว่างผู้ร่วมค้าตามสัญญากิจการร่วมค้า โดยแยกพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ การที่ผู้ร่วมค้าไม่ปฏิบัติตามหน้าที่, การจัดการหรือการบริหารกิจการร่วมค้า, และการที่ผู้ร่วมค้าประกอบกิจการแข่งขันกับกิจการร่วมค้า

1. การที่ผู้ร่วมค้าไม่ปฏิบัติตามหน้าที่
กรณีบริษัท จ. และบริษัท ฉ. ตกลงทำสัญญาที่จะก่อสร้างอาคารโดยตกลงกันว่าบริษัท จ. จะทำานก่อสร้างในส่วนงานฐานรากอาคารและบริษัท ฉ. จะทำานก่อสร้างในส่วนตัวอาคาร โดยที่ต่างฝ่ายต่างทำานในส่วนของคนไม่มีการร่วมทุนหรือร่วมหุ้นกันแต่อย่างใด แต่มีข้อตกลงระหว่างบริษัท จ. กับบริษัท ฉ. และมีข้อตกลงระหว่างผู้ว่าจ้างกับบริษัททั้งสองว่าผู้ร่วมค้าจะร่วมกันรับผิดชอบในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา

มีข้อหาว่า หากผู้ร่วมค้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน เช่น บริษัท จ. ไม่ทําานก่อสร้างฐานรากอาคารตามหน้าที่ที่ตกลงไว้กับบริษัท ฉ. ตามสัญญาระหว่าง บริษัททั้งสอง บริษัท ฉ. จะมีสิทธิเรียกร้องให้บริษัท จ. ปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ และในกรณีนี้ บริษัท จ. ละทิ้งงานก่อสร้างฐานรากอาคารจนเป็นเหตุให้ผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหายและฟ้องเรียกให้บริษัท ฉ. ชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว บริษัท ฉ. จะมีสิทธิเรียกร้องใด ๆ ต่อ บริษัท จ. หรือไม่

สัญญาระหว่างบริษัท จ. และบริษัท ฉ. มีใช้สัญญาเข้าห้ล่นว่นกัน เพราะคู่สัญญา มิได้มีการเข้าร่วมทุนกันหรือร่วมลงทุนกัน จึงไม่น่าบทยัตติกฎหมายในเรื่องข้างห้ล่นว่นมา ใช้บังคับ เนื่องจากข้อตกลงระหว่างบริษัททั้งสอง เป็นสัญญาที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมาย เอกเทศสัญญาจึงต้องนำหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาและเรื่องหนี้มาใช้บังคับ เมื่อบริษัท จ. ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามสัญญาในกรณีแรกตามตัวอย่าง เป็นกรณีที่ถูกห้ล่นว่นไม่ชำระหนี้ของคณตามสัญญา บริษัท ฉ. อาจฟ้องร้องต่อศาลได้ แต่บริษัท ฉ. ไม่น่าจะร้องขอให้ศาลบังคับบริษัท จ. ทําานตามสัญญา เนื่องจากวัตถุประสงค์เป็นการก่อสร้างซึ่งโดยสภาพแห่งกรณีไม่เปิดช่องให้ บังคับชำระหนี้ได้ อย่างไรก็ตามบริษัท ฉ. อาจจะร้องขอต่อศาลให้บุคคลภายนอกทําานนั้น โดยบริษัท จ. เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการดังกล่าวได้ตามมาตรา 213 วรรค 2 แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

"เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุประสงค์เป็นอันให้ กระทำการอันหนึ่งอันใด เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการ อันนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้..."

สำหรับในกรณีที่ฟ้องบริษัท ฉ. มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บริษัท จ. ชดใช้ค่าเสียหาย ที่ตนได้ชำระให้แก่ผู้ว่าจ้างได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 296 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า "ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าค่างคณต่างต้องรับผิดชอบเป็นล่นว่นเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้อภิพษณไว้เป็นอย่างอื่น" เนื่องจากบริษัท จ. และบริษัท ฉ. ได้ ตกลงแบ่งแยกความรับผิดชอบออกจากกันโดยชัดแจ้งแล้วตามสัญญา ดังนั้นในระหว่างบริษัท ทั้งสอง ต่างฝ่ายต่างต้องรับผิดชอบในงานของตน

2. การจัดการหรือการบริหารกิจการร่วมค้า

ในกรณีที่ผู้ร่วมค้าตกลงกันโดยระบุไว้ในสัญญากิจการร่วมค้าว่าให้ผู้ร่วมค้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้จัดการแทนผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่น ผู้ร่วมค้าดังกล่าวจะมีฐานะทางกฎหมายเป็นตัวแทนของผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่น ๆ ตามหลักกฎหมายในเรื่องตัวแทน ลักษณะดังกล่าวเป็นการแต่งตั้งตัวแทนโดยชัดแจ้ง เมื่อผู้ร่วมค้าแต่ละฝ่ายมอบอำนาจให้ผู้ร่วมค้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจัดการหรือบริหารงานของกิจการร่วมค้า การจัดการใด ๆ ของผู้ร่วมค้าดังกล่าวภายในขอบอำนาจย่อมมีผลผูกพันผู้ร่วมค้าทุกฝ่ายและผู้พันตนเองในกรณีที่ผู้ร่วมค้าดังกล่าวทำการในฐานะเป็นตัวแทนในลํานของตน แต่ในกรณีที่ไม่มี การตกลงตั้งผู้จัดการแทนผู้ร่วมค้าและมิได้มีการมอบอำนาจไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายให้ผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นกระทำการแทน ผู้ร่วมค้าแต่ละฝ่ายก็จะไม่มีอำนาจกระทำการแทนผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่น

3. การประกอบกิจการแข่งขันกับกิจการร่วมค้า

มีปัญหาว่า ผู้ร่วมค้ามีสิทธิที่จะประกอบกิจการแข่งขันกับกิจการร่วมค้าหรือไม่ หากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ร่วมค้าอื่น ๆ

ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในกรณีที่กิจการร่วมค้าไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับหลักกฎหมายในเรื่องห้างหุ้นส่วนสามัญ เมื่อคู่สัญญามิได้ระบุในสัญญาห้ามมิให้ผู้เป็นผู้ร่วมค้าประกอบกิจการแข่งขันกับกิจการของกิจการร่วมค้า คู่สัญญาจึงมีสิทธิที่จะประกอบกิจการในลักษณะเดียวกันแข่งขันกับกิจการร่วมค้าได้โดยไม่ถือว่าเป็นการผิดสัญญากิจการร่วมค้า แม้จะ ไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ร่วมค้าอื่น ๆ

4.2 สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างผู้ร่วมค้ากับบุคคลภายนอก

ในบทนี้จะพิจารณาถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างผู้ร่วมค้ากับบุคคลภายนอกในทางสัญญา ในการทาสัญญาระหว่างผู้ร่วมค้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกับบุคคลภายนอก อาจก่อให้เกิดปัญหาว่า ผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่น ๆ จะมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด ตัวอย่างเช่น ผู้ร่วมค้าฝ่ายหนึ่งทำสัญญาซื้อเสาเข็มจากบริษัท ก. เพื่อนำมาใช้ในการก่อสร้างฐานรากอาคาร ซึ่งเป็นงานในลํานของตน ผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นจะมีนิติสัมพันธ์กับบริษัท ก. ตามสัญญาซื้อขายดังกล่าวหรือไม่ กล่าวคือในกรณีที่บริษัท ก.

ผิดสัญญา ผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นจะมีสิทธิเรียกร้องใด ๆ ต่อบริษัท ก. หรือไม่ เพียงใด และในกรณีที่ผู้ร่วมค้าฝ่ายแรกผิดสัญญา ผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นจะต้องรับผิดชอบต่อบริษัท ก. หรือไม่ เพียงใด

4.2.1. สิทธิของผู้ร่วมค้าที่มีต่อบุคคลภายนอก

กรณีที่ผู้ร่วมค้าทุกฝ่ายเข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอก ผู้ร่วมค้าทุกฝ่ายย่อมมีสิทธิตามที่กำหนดไว้ในสัญญาและมีสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด เพราะมีนิติสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคลภายนอก แต่ในกรณีที่ผู้ร่วมค้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอก มีปัญหาว่าผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับบุคคลภายนอกจะมีสิทธิตามสัญญาหรือไม่ เพียงใด ในที่นี้จะพิจารณาโดยแบ่ง เป็น 2 กรณี

1. กรณีที่ผู้ร่วมค้าทุกฝ่ายมอบอำนาจให้ผู้ร่วมค้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำสัญญากับบุคคลภายนอกแทนผู้ร่วมค้าทุกฝ่าย

กรณีที่ผู้ร่วมค้าฝ่ายที่เข้าทำสัญญากระทำการแทนผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นโดยชัดแจ้ง โดยมีได้กระทำการเป็นตัวแทนในส่วนของตนด้วย สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่ทำกับบุคคลภายนอกตกเป็นของผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นซึ่ง เป็นตัวการทั้งสิ้น

สำหรับกรณีที่ผู้ร่วมค้าฝ่ายที่เข้าทำสัญญากระทำการทั้ง เป็นตัวแทนในส่วนของตนเองและ เป็นตัวแทนในการกระทำการแทนผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่น ๆ ด้วย ในส่วนของตน ผู้ร่วมค้าย่อมมีสิทธิต่อบุคคลภายนอกตามสัญญาที่ทำ เพราะมีนิติสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคลภายนอก แต่ผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่น ๆ เป็นตัวการซึ่งมิได้เปิดเผยชื่อหากจะใช้สิทธิตามสัญญาดังกล่าว ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องตัวแทน มาตรา 806 ซึ่งบัญญัติว่า "ตัวการซึ่งมิได้เปิดเผยชื่อจะกลับแสดงตนให้ปรากฏและเข้ารับเอาสัญญาใด ๆ ซึ่งตัวแทนได้ทำไว้แทนตนก็ได้ แต่ถ้าตัวการผู้ใดได้ยอมให้ตัวแทนของตนทำการออกหน้าเป็นตัวการไซ้ ท่านว่าตัวการผู้นั้นหาอาจจะทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของบุคคลภายนอกอันเขามีต่อตัวแทนและ เขาชวนชวยได้มาแต่ก่อนที่รู้ว่าเป็นตัวแทนนั้นได้ไม่" ดังนั้นผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นจึงต้องแสดงตนเข้ารับสัญญาดังกล่าว

2. กรณีที่ผู้ร่วมค้าแต่ละฝ่ายมิได้มอบอำนาจให้ผู้ร่วมค้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำสัญญากับบุคคลภายนอกไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ผู้ร่วมค้าฝ่ายที่เข้าทำสัญญาย่อมมีสิทธิต่อบุคคลภายนอกซึ่งเป็นคู่สัญญาของตน แต่ผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่น ๆ ไม่มีสิทธิต่อบุคคลภายนอกตามสัญญา เพราะมิได้มีนิติสัมพันธ์กันแต่อย่างใด

4.2.2. หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ร่วมคำต่อบุคคลภายนอก

ในหัวข้อนี้จะพิจารณาถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ร่วมคำต่อบุคคลภายนอก ทั้งในกรณีผู้ร่วมคำทุกฝ่าย เข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอก และกรณีผู้ร่วมคำฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอก

1. กรณีที่ผู้ร่วมคำทุกฝ่าย เข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอก

ความรับผิดชอบของผู้ร่วมคำทุกฝ่ายต่อบุคคลภายนอกในกรณีนี้ย่อมเป็นไปตามผลสัญญาที่ขึ้นในระหว่างกลุ่มผู้ร่วมคำกับบุคคลภายนอก เพราะทั้งสองฝ่ายมีคุณสมบัติสัมพันธ์กันโดยตรง ในกรณีที่สัญญาระหว่างผู้ร่วมคำทุกฝ่ายกับบุคคลภายนอกกำหนดให้ผู้ร่วมคำทุกฝ่ายต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ผู้ร่วมคำทุกฝ่ายก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อความข้อสัญญาดังกล่าว สำหรับกรณีที่สัญญาระหว่างผู้ร่วมคำทุกฝ่ายกับบุคคลภายนอกมิได้กำหนดให้ผู้ร่วมคำต้องร่วมกันรับผิดชอบชัดเจน เมื่อกรณีเป็นที่สงสัยผู้ร่วมคำทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 297 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าในสัญญาอันหนึ่งอันใดมีบุคคลหลายคนร่วมกันผูกพันตนในอันจะทำการชำระหนี้ไซ้ หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบเป็นลูกหนี้ร่วมกัน แม้ถึงว่าเป็นการอันจะแบ่งกันชำระหนี้ได้" ซึ่งมีผลตามกฎหมายคือต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกร่วมกันตามมาตรา 291 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

"ถ้าบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยท่านเองซึ่งแต่ละคนจะต้องชำระหนี้สินเชิงไซ้ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้สินเชิงได้แต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือลูกหนี้ร่วมกันก็ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสินเชิง หรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระสินเชิง"

2. กรณีผู้ร่วมค้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เข้าทำสัญญาบุคคลภายนอก

กรณีที่ผู้ร่วมค้าเพียงฝ่ายเดียวเข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอก ผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นไม่ต้องผูกพันตามสัญญาดังกล่าว เว้นแต่จะมีการมอบอำนาจให้ผู้ร่วมค้าดังกล่าวกระทำการแทน หรือมีลักษณะเป็นตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่นเป็นตัวแทนเชิดตามมาตรา 821 หรือผู้ร่วมค้าฝ่ายอื่นให้สัตยาบันในการทำสัญญานั้นตามมาตรา 823 ซึ่งแตกต่างจากสัญญาที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายห้างหุ้นส่วนสามัญ กล่าวคือในกรณีที่ เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนฝ่ายหนึ่ง เข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกในเรื่องที่เป็นธรรมดาการค้าของห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนฝ่ายอื่นต้องผูกพันตามสัญญาดังกล่าวแม้ว่าจะมิได้มีการมอบอำนาจให้ทำสัญญาดังกล่าว (ตามมาตรา 1050 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย